

ZAMONAVIY TA'LIM JARAYONIDA MIDIERGONOMIK YONDASHUV, ERGONOMIK QARASHLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.

Namangan viloyati pedagogik mahorat markazi katta o'qituvchisi

Eraliyev Xalimjon Alimbekovich

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi (2020) Qonunida ta'lim sohasidagi davlat siyosatining asosiy tamoyillari, ta'limning shaxsga yo'naltirilgan mohiyatini, umuminsoniy qadriyatlarning ustuvorligi, inson hayoti, sog'lig'i va shaxsning erkin rivojlanishi, har qanday maktab islohotining maqsadi nimada bo'lishi kerakligi, o'quvchilarni o'qitish va tarbiyalash jarayonining qulay sharoitlarini ta'minlash o'z aksini topgan.

Ta'lim muassasasi o'quv dasturlarini assimilyatsiya qilish, o'qituvchi va o'quvchilar shaxsiyatining umumiy madaniyatini shakllantirish, ularni jamiyat hayotiga moslashishi, o'quvchilar va o'qituvchilarning sog'lig'ini saqlash uchun sharoit yaratishga chaqiriladi.

Umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosarlarida midiergonomik kompetentlikning shakllanganlik darajasi o'quv xonalarida ta'lim muhiti, mehnat gigienasi, dasturiy mahsulotlar tizimi interfeysini loyixalash ko'nikmasining kasbiy faoliyatda namoyon bo'lishi hamda o'z hatti-harakatlari tarkibiga odat sifatida qabul qilinishini tushunamiz.

Bizning zamonamizga xos xususiyat bu shaxsga yo'naltirilgan pedagogikaga doimiy qiziqishdir. Qulaylik hayot uchun eng zarur sharoit sifatida tushuniladi. Ta'lim jarayonining qulay sharoitlari kontseptsiyasi, avvalambor, maktabda o'quvchi shaxsining aqliy va axloqiy fazilatlarini, shuningdek, uning jismoniy sog'lig'ini ta'minlaydigan maksimal darajada samarali pedagogik sharoitlarni yaratishni anglatadi. Insonning faol hayotining tarkibiy qismi "funktional qulaylik". Bu "faol ishlaydigan (ishlaydigan) odamning maqbul funktsional holati, u uchun qulay sharoitlar, faoliyat vositalari, uning maqsadi, jarayonlari va mazmuni to'g'risida guvohlik beradi"[133]. U o'zini ijobiy xissiy reaksiyalar shaklida va o'quvchiga taqdim etilayotgan obyekt muhitining funktsional, aqliy va individual imkoniyatlariga mosligi mezoni sifatida namoyon qiladi.

Ushbu tendentsiya sharoitida zamonaviy maktab "o'quvchi shaxsga yo'naltirilgan" ta'lim tizimiga o'tishi kerak. Binobarin, zamonaviy maktabning vazifasi erkin, madaniy, bilimli, ma'naviy va jismoniy sog'lom, ijtimoiy faol shaxsni shakllantirish uchun qulay, xavfsiz sharoitlarni yaratishdir.

Bizning fikrimizcha, o'quvchilar va o'qituvchilarning jismoniy, ruhiy va ijtimoiy farovonligini(sog'lig'ini) ta'minlagan holda zamonaviy maktabning salbiy tendentsiyalarini yengishga yordam beradigan usul ta'limda midiergonomikani qo'llanishidir.

Pedagogik jarayonlarda midiergonomikaning maqsadlariga asoslangan midiergonomik yondashuv o'quv jarayonining yuqori samaradorligini ta'minlashi bilan birga, ta'lim jarayonida shaxsning uyg'un rivojlanishi uchun sharoit yaratadi.

Zamonaviy ta'lim siyosati har kimga ta'limni tanlash huquqini, hayotning o'zgaruvchan sharoitlariga moslashish, o'z faoliyatini yetarli darajada tashkil etish qobiliyatini o'z ichiga olgan shaxs manfaatlarini hurmat qilishni e'lon qiladi. Afsuski, zamonaviy maktab hali bunday imkoniyatlarni yaratishga tayyor emas.

Maktabni rivojlantirishning eng muhim tamoyilini amalga oshirish uchun ta'lim paradigmasining o'zgarishi haqiqatini tuzatish yetarli emas. Ta'lim makonining holatini belgilaydigan barcha tarkibiy qismlarni o'zgartirish zarur.

Moddiy baza deganda o'quv qurollaridan iborat kompleks (ob'ektlar va ularning tasvirlari, ta'riflari, texnik axborot vositalari); jihozlarga qarab turish va ularni ta'mirlash vositalari, o'quv jihozlaridan foydalanishga yordam qiluvchi mebel va moslamalar, o'quv tarbiya jarayonini ilmiy tashkil etish va ularni boshqarishning maxsus vositalari tushiniladi:

-o'quv xonasi uchun ajratilgan joyning mehnat muolajalarini amalga oshirish bo'yicha turli tadbirlar o'tkazishga yaroqliligi;

-axborot materiallarining (ob'ektlar tasviri va ta'rifi) mashg'ulotlar tematikasi va o'quvchilar qiziqishlariga muvofiq kelishi;

-axborot materiallarida, ayniqsa o'quv ustaxonasining midiergonomikaga oid ekspozitsiyasi va boshqa ko'rgazmali, vositalarida, hozirgi bosqichda midiergonomik kompetentlikning asosiy tarbiyaviy yo'nalishi bitiruvchilarni xalq xo'jaligining hal qiluvchi sohalarida mehnatga tayyorlashning izchil ifodalanganligi;

-o'quv xonasi sahni, uning jihozlaridan oqilona foydalanish;

-o'quv xonasida ishning xilma-xil metodlari va shakllaridan keng va bimalol foydalanish mumkinligi;

-hujjatlar va qo'llanmalar to'g'ri yig'ib, tartibga keltirib saqlanayotganligi;

-o'quv xonasida vujudga keltirilgan sanitariya gigiena sharoitlari tadbirlar o'tkazish vaqtida hammaning ishlashiga imkon berishi;

-o'quv xonasi interyerining estetik talablarga mos kelishi;

-o'quv xonasi xavfsizlik texnikasi talablariga javob beradigan hamma sharoitlar yaratilishi, shu jumladan yong'inga qarshi choralar ko'rilishi lozim;

-o'quvchilar, mashg'ulot rahbari uchun hamda maktab o'quvchilarini mehnat muolajalarini o'rganish bo'yicha birgalikdagi ishga jalb etiladigan ishlar uchun mebel;

-o'quv uskunalari, o'quv xonasi materiallari va hujjatlarini saqlash uchun mebel va moslamalar;

-o'quv qurollarini, ilg'or pedagogik texnologiyalar, tajriba materiallari, o'quvchilarning eng yaxshi ishlarini namoyish etadigan moslamalar;

-ta'lim va tarbiyaning texnik vositalari apparatlari;

-texnik vositalardan foydalanadigan moslamalar;

-o'quv ko'rgazmali qurollar, ularga quyidagilar kirishi mumkin:

a) tabiiy ob'ektlar: xomashyo va yarimfabrikat namunalari, maktab yaqinidagi korxonalar mahsulotlari, turli kasb vakillarining ish qurollari va boshqa mehnat vositalari, maktab o'quvchilari unumli mehnati buyumlarining namunalari va boshqalar;

d) o'quvchilar, ularning ota-onalari, maktab pedagoglari uchun adabiyotlar (ijtimoiy-siyosiy, ilmiy-ommabop, memuar, ma'lumotnoma kitoblar);

e) ota-onalar va jamoatchilik vakillari uchun o'quvchilarni kasbga yo'naltirish bo'yicha instruktiv materiallar va metodik qo'llanmalar.

-qo'llanmalar tayyorlash uchun materiallar (qog'oz, karton, bo'yoq, yelim, yog'och, metaldan ishlangan va plastik materiallar).

Mebelni, ta'limning texnika vositalarini o'quv xonasi interyerini bezatishning tasdiqlangan arxitektura-badiiy loyihasi yoki jihozlash rejasiga muvofiq tarzda joylashtirish va moslamalarni puxta o'rnatish kerak.

O'quv xonasini jihozlash bilan bir vaqtda axborot materiallarini to'planadi. Ular quyidagi asosiy tematik bo'limlar bo'yicha tashkil etiladi:

1. Maktab atrofidagi korxonalar, ishlab chiqarish turlari, ularning rivojlanish istiqbollari, kadrlarga ehtiyoji.

2. Kasb tayyorgarligining turlari, formalari, oliy va o'rta maxsus o'quv yurtlari guruhlari, ularda o'qish muddatlari, qabul shartlari. Maktabning yaqin atrofidagi akademik litsey, kasb-xunar kollejlari bilan maktabning aloqalari.

O'quv xonasi uchun materiallar yig'ishga o'lkashunoslik nuqtai nazaridan yondashuv kasbga yo'naltirish ishini yanada konkritroq qilish, yaqin, ishonchli misollardan foydalangan holda mahalliy kasblarni targ'ib qilish imkonini beradi.

To'plangan axborot materiallari qayta ishlangan holda midiergonomik madaniyatni rivojlantirishga oid ekspozitsiyaga kiritilishi, papkalar, albomlar, byulletenlar, devoriy gazetalar sonlari, "kasblar kalendariga" tavsiya etilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Sh.M.Mirziyoevning 2020-yil 6-noyabrda PF-6108-sonli "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora tadbirlari to'g'risida"gi farmoni.

2. Abdullaev S.X. O'qituvchilarning ergonomik madaniyatini rivojlantirish muhitini tashkil etish tizimi va texnologiyasi. Zamonaviy ta'lim. Toshkent- 2021. 9-son.

3. Umumta'lim maktablarida maktablarni saqlanishi va o'quvchilarni o'qitilishiga qo'yiladigan sanitar epidemiologik talablar (SanPiN № 0341-16). Toshkent-2016.

4. Окулова Л.П. Педагогическая эргономика: монография. – М. Ижевск: Институт компьютерных исследований, 2011.

5. O'zbekiston respublikasi xalq ta'limi vazirligi oliy va o'rta maxsus ta'limi vazirligi madaniyat va sport ishlari vazirligi. Ta'lim muassasalaridagi mebel, o'quv-laboratoriya asbob-uskunalari, kompyuter texnikasi, sport anjomlari va boshqa inventarlardan samarali foydalanish hamda ularni saqlash to'g'risida y o' r i q n o m a (qo'llanma). Toshkent – 2010.

6. "Ekonomika i sotsium" №3(94) 2022 www.iupr.ru